

ARCHIWUM
LEGIONÓW
i N. K. N.

NR 1106

leg. 1764

W sprawie utworzenia paucji więźniów
polskich na Szpilbergu.

[Odezwia Tow. Pol. - Precho. Tow. w Krakowie]
6 lutego 1934 r.

129-1764
Kraków, dnia 6 lutego 1934 r.
ul. Wybickiego 1a.

W SPRAWIE UCZCZENIA PAMIĘCI WIĘZNIÓW POLSKICH NA SZPILBERGU

W BERNIE NA MORAWACH (Czechosłowacja) wznosi się ponad miastem stary zamek zwany Szpilbergiem („Grajgóra“), który był zamieniony przez dawny rząd austriacki na więzienie. Na Szpilbergu przebywali więźniowie polityczni wszystkich narodowości dawnych Austro-Węgier, wśród nich najliczniejsi Polacy, którzy brali udział w ruchach powstańczych w latach 1846—1848, lub występowali w obronie praw uciśnionego narodu polskiego na terenie b. Galicji.

W jesieni 1931 roku odwiedziła Berno wycieczka krakowskich literatów z Karolem Hubertem Rostworowskim na czele. Miała ona sposobność oglądać także tę kaźnię i stwierdzić, że ze strony polskiej nic nie uczyniono, aby zachować wspomnienie tych Polaków, którzy tu cierpieli za sprawę narodową. W początkach roku 1932 wszczął zatem krakowski Związek Literatów akcję na rzecz uczczenia pamięci więźniów polskich na Szpilbergu, a na czele komitetu wykonawczego stanął jeden z jego członków p. Michał Rusinek, który rozwinął żywą działalność dla zebrania funduszków i wiadomości o uwięzionych bohaterach.

Ubiegłego roku w miarę rosnącego w całym społeczeństwie polskim zainteresowania się tą akcją, postanowił wyżej wymieniony Związek przekazać dalsze jej prowadzenie Towarzystwu Polsko-Czechosłowackiemu w Krakowie, uważając, że Towarzystwo to, tak ze względu na swoje cele jakoteż możliwości, jest bardziej powołane do zrealizowania powziętego zamiaru.

Wobec tego Zarząd Towarzystwa Polsko-Czechosłowackiego, w skład którego wchodzi również przedstawiciel Związku Literatów p. Józef Aleksander Gałuszka, na zebraniu dnia 11 grudnia 1933 r. powziął uchwałę dokończenia tego szczęśliwie rozpoczętego dzieła.

Postanowiono przede wszystkim zrealizować przyjęty przez inicjatorów zamiar, a mianowicie ufundować na Szpilbergu „**cełę polską**“, w której obok **tablicy** z nazwiskami uwięzionych pomieszczonoby wszelkie po nich **pamiętki**, znajdujące się dziś w archiwum więzień względnie wśród rodzin polskich w kraju, a ponadto wydać odpowiednią **publikację**. W posiadaniu Towarzystwa znajduje się zebrana narazie na ten cel kwota 440 zł.

Prezes Towarzystwa Prof. Dr. Walery Goetel przedstawił tę sprawę na zjeździe delegatów wszystkich Towarzystw Polsko-Czechosłowackich w Polsce, które odbyło się w Warszawie dnia 20 stycznia 1934 r. pod przewodnictwem p. Senatora, Ministra Pełn. Józefa Wielowieyskiego. Zebrani przedstawiciele przyjęli projekt krakowskiego Towarzystwa, a pozostawiając nadal w jego rękach prowadzenie akcji szpilberskiej, postanowili udzielić mu pełnego poparcia i przyłączyć się do współpracy.

11011

Jaknajdalej idącą pomoc i ułatwienia przyrzekł również Klub Czechosłowacko-Polski w Bernie, znany ze swej szerokiej działalności dla zbliżenia polsko-czechosłowackiego i pozostający w bliskim kontakcie z Towarzystwem Polsko-Czechosłowackim w Krakowie.

Zarząd Towarzystwa zwraca się zatem do wszystkich ludzi dobrej woli, którzy pomimo trudnych obecnie warunków, zechcą najskromniejszym bodaj datkiem powiększyć nasz fundusz, aby pospieszyli z pomocą. Ponadto prosi wszystkich, którzy posiadają pamiątki po więźniach szpilberskich, aby zechcieli przedmioty te ofiarować do projektowanego muzeum. Prosi również tych, którzy są w posiadaniu materiałów archiwalnych (listów, pamiątek, publikacji i t. d.), odnoszących się do sprawy więźniów szpilberskich, o łaskawe użyczenie ich dla odnośnego wydawnictwa. Wszelkie składki, korespondencje, jak i pamiątki uprasza się przesyłać pod adresem Prezesa Towarzystwa Polsko-Czechosłowackiego: **Prof. Dr. W. Goetel, Kraków, ul. Wybickiego 1 a.** (Konto Towarzystwa w P. K. O. Nr. 413.737).

Zarząd Towarzystwa dołoży wszelkich starań, aby każdą pomoc jakoteż zebrane składki celowo zużytkować i aby, o ile możliwości, jeszcze w roku bieżącym, odbyć uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej oraz założenia muzeum pamiątek po więźniach na Szpilbergu, co stanie się widocznym pomnikiem w Czechosłowacji naszych walk o niepodległość. O dalszych w tym kierunku postępach pracy będą zarówno opinia publiczna, jak i każdy spieszący z pomocą, poinformowani.

ZA ZARZĄD TOWARZYSTWA
POLSKO-CZECHOSŁOWACKIEGO W KRAKOWIE

Sekretarz

Dr. Franciszek Błoński

Prezes

Prof. Dr. Walery Goetel

